

Provinciale Staten

Clustercode	PP	Uw kenmerk	-
Ons kenmerk	DOC-00969924	Maastricht	18 augustus 2026
Bijlage(n)	1	Verzonden	20 augustus 2026

Onderwerp

Sonderend stuk inzake Gewijzigde motie 3270 Limburg eert haar mijnverleden

Hierbij bieden wij u het sonderend stuk inzake de gewijzigde motie 3270 Sonderend PS stuk Limburg eert haar mijnverleden.

Gedeputeerde Staten van Limburg

voorzitter

secretaris

Sonderend stuk

Programma en Projecten

Onderwerp Gewijzigde motie 3270 Sonderend stuk Limburg eert haar mijnverleden

Onderwerp

Limburg eert haar mijnverleden (gewijzigde motie 3270)

Samenvatting

De tussenrapportage *Limburg eert haar Mijnverleden* geeft uitvoering aan de door Provinciale Staten aangenomen gewijzigde motie 3270 om te komen tot een structurele, jaarlijks terugkerende Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen. Het doel is het versterken van maatschappelijke erkenning voor mijnwerkers en hun gezinnen, het duurzaam borgen van het Limburgse mijnverleden en het overdragen van kennis aan toekomstige generaties.

Dit sonderend stuk licht het proces en de eerste bevindingen toe en biedt Provinciale Staten gelegenheid aandachtspunten mee te geven voor de verdere uitwerking.

De tussenrapportage is als volgt opgebouwd:

- Bijlage 1a deel A: aanleiding, context en bestuurlijke opdracht
- Bijlage 1b deel B: Richtinggevend ontwerp o.b.v. de eerste resultaten en bevindingen
- Bijlage 1a deel C: de procesaanpak
- Bijlage 2: Lijst van te interviewen partners en personen

Bijlage 1a bevat de context (deel A) en de procesbeschrijving (deel C). Bijlage 1b bevat een richtinggevend ontwerp op basis van de lopende consultatie (deel B). De consultatie (50% gereed) toont breed draagvlak voor een jaarlijkse herdenkingsdag en voor versterking van samenwerking tussen bestaande initiatieven. Structurele financiering en breed maatschappelijk draagvlak zijn cruciale succesfactoren.

Gedeputeerde Staten leggen Provinciale Staten vier sonderende vragen voor over procesaanpak, betrokken partijen, datumkeuze en de mogelijke inrichting van een Euregionale herdenkingsdag.

Sonderende vragen aan PS

1. Procesaanpak – Welke aandachtspunten of verbeteradviezen heeft u ten aanzien van de beschreven procesaanpak?
(Zie bijlage 1a deel A en C).
2. Betrokken partijen – Zijn er partijen die in het vervolgtraject alsnog nadrukkelijk betrokken moeten worden?
(Zie bijlage 2).
3. Herdenkingsdatum – Welke datum of periode acht u bestuurlijk en maatschappelijk het meest passend voor de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen?
(Zie bijlage 1b Deel B).
4. Euregionale dag – Hoe kan een Euregionale herdenkingsdag – wanneer de verkenning uitwijst dat deze wenselijk is – volgens u het beste worden vormgegeven?
(Zie bijlage 1b Deel B).

Aanleiding en bestuurlijke context

Deze informatie wordt aan Provinciale Staten voorgelegd als vervolg op de gewijzigde motie 3270 ([gewijzigde motie 3270](#)), waarin PS GS opdraagt een structurele, jaarlijks terugkerende Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen te ontwikkelen. Voor dit traject is €450.000 beschikbaar gesteld (€45.000 per jaar) voor een periode van tien jaar, met focus op duurzame borging daarna.

De tussenrapportage vormt de eerste bevindingen van de verkenningsfase en beschrijft de procesaanpak, het verloop en de eerste richtinggevend ontwerp van de dag op basis van de tussenresultaten. Hiermee wordt PS in deze fase geïnformeerd en in staat gesteld zich te verhouden tot de voorgestelde richting voordat de pilot start.

Het richtinggevend ontwerp (bijlage 1, deel B) is gebaseerd op substantieel deel van de consultaties. De gesprekken lopen nog en kunnen het ontwerp wezenlijk beïnvloeden. Dit moment is daarom geschikt om Staten te betrekken bij de keuze voor een passende datum, de procesaanpak, de inhoudelijke richting en eventuele aanvullende betrokken partijen.

Bevoegdheid

Het betreft een kaderstellende bevoegdheid van Provinciale Staten.

Context

De mijnsluiting vraagt om structurele erkenning

De sluiting van de Limburgse mijnen heeft blijvende sociaaleconomische en culturele gevolgen. Er bestaat geen brede nationale erkenning voor mijnwerkers en hun gezinnen. De motie beoogt deze leemte te vullen met een jaarlijkse herdenkingsdag.

De opdracht van PS vormt het kader voor dit traject

Met motie 3270 heeft PS GS opgedragen een jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen te ontwikkelen, inclusief een roulerend model en educatieve component. Hiervoor is €450.000 beschikbaar gesteld (de rapportage geeft een tussenstand van de consultatieronde en biedt PS inzicht in de richting van de verdere uitwerking, voorafgaand aan de pilot in 2027).

De opdracht van PS vormt het kader

Met gewijzigde motie 3270 heeft PS GS opgedragen een jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen te ontwikkelen, inclusief roulerend model en educatieve component. Hiervoor is €450.000 beschikbaar gesteld. De rapportage biedt een tussenstand voorafgaand aan de pilot.

De procesaanpak is breed en participatief

Het traject kent vijf fasen: initiatief, verkenning, ontwerp, besluitvorming en implementatie. In de verkenningsfase vindt een brede participatieronde plaats, waarbij onder meer gemeenten, erfgoedinstellingen, oud-mijnwerkers, musea, scholen en maatschappelijke partners actief worden betrokken. De input uit deze gesprekken wordt gebruikt voor het ontwerp van het roulerend model, de datumkeuze, governance en financiering.

De consultatie toont breed draagvlak

Stakeholders steunen een jaarlijkse herdenkingsdag en een roulerend model langs betekenisvolle locaties in de tien voormalige mijnbouwgemeenten. Er is behoefte aan vermindering van versnippering en aan een sterke educatieve component. Scholen spelen een belangrijke rol, met nadruk op digitale en interactieve kennisoverdracht. De bereidheid tot inhoudelijke en vrijwillige bijdragen is groot, maar financiële middelen zijn beperkt. Onderdeel in het proces is dat nader onderzoek na cofinanciering zal plaatsvinden en dat bijvoorbeeld subsidies verstrekt door bv gemeenten, maar ook Europese en rijksmiddelen daar zeker deel van zullen uitmaken.

Bij de bepaling van de uiteindelijk te verlenen provinciale bijdrage of subsidie wordt tevens gekeken naar andere subsidies binnen het portefeuille van Eren en Gedenken, om de gelijkwaardigheid en evenredigheid te borgen.

Provinciale regie is cruciaal voor succes

Betrokkenheid van nabestaanden, breed draagvlak en structurele financiering zijn bepalend voor het slagen van de herdenkingsdag. Risico's liggen in versnippering, onvoldoende draagvlak en beperkte middelen bij partners. De provincie wordt gezien als initiatiefnemer, verbinder en organisator van een eventuele provinciale/Euregionale dag eens om de zoveel jaar. De regie op de organisatie van de Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen wordt belegd bij externe partners, in lijn met het principe van onderop-ontwikkeling waarbij lokale initiatieven en betrokken organisaties leidend zijn in de uitvoering. We gaan voorstellen om een organisatiecommissie samen te stellen van zes tot acht personen die de organisatie ter hand gaat nemen.

De rapportage concludeert dat de gekozen aanpak de beste basis biedt voor een toekomstbestendige herdenkingsstructuur.

Vervolg

Provinciale Staten worden hierover op de hoogte gehouden via de P&C-cyclus en via mededelingen van de portefeuillehouder.

Bijlage(n)

Bijlage 1 :

Deel A Tussenrapportage 'Limburg eert haar Mijnverleden' 10 augustus 2026

Deel B Richtinggevend ontwerp van de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen.

Bijlage 2: Lijst van te interviewen partners en personen.

Deel A en C

**CONCEPT RICHTINGGEVEND
ONTWERP/VOORSTEL**

‘LIMBURG EERT HAAR MIJNVERLEDEN’

10 augustus 2026

INHOUDSOPGAVE

pagina

DEEL A

Aanleiding, context en bestuurlijke opdracht

1. Inleiding	3
2. De doelstelling	3
3. De uitgangspunten	4

4. De betrokken partijen	4
5. Werkwijze en eerste resultaten en bevindingen	5
• Doel, betekenis en invulling van de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen	6
• De rol van de scholen	6
• Samenwerking en financiën	7
• Toekomstwaarde	7

DEEL B

Richtinggevend ontwerp o.b.v. de eerste resultaten en bevindingen	8
---	---

DEEL C

De procesaanpak

• Fase 1 – Initiatiefase	9
• Fase 2 – Verkennings- en participatiefase	9
• Fase 3 – Ontwerpfase	9
• Fase 4 – Besluitvormingsfase	9
• Fase 5 – Implementatiefase	10

BIJLAGEN

Bijlage 1b : richtinggevend ontwerp o.b.v. eerste resultaten en bevindingen

Bijlage 2: lijst van te interviewen partners en personen

DEEL A: AANLEIDING, CONTEXT EN BESTUURLIJKE OPDRACHT.

1. De aanleiding

Op 31 december 1974 sloot de laatste Limburgse steenkolenmijn. Dat is nu 50 jaar geleden. De sluiting zorgde voor veel baanverlies en grote sociale en economische problemen in Limburg. Veel gezinnen en gemeenschappen hebben hier nog steeds last van.

De Limburgse mijnen waren jarenlang belangrijk voor de Nederlandse energievoorziening en de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog. Tienduizenden mijnwerkers werkten hard en liepen risico's voor hun gezondheid. Ruim 1500 mijnwerkers kwamen om het leven, en veel anderen kregen blijvende gezondheidsproblemen.

Er is in Nederland geen nationale dag voor erkenning van mijnwerkers en hun gezinnen. Sint-Barbara (4 december) wordt wel herdacht, maar vooral kleinschalig. Daarom ontbreekt een brede herdenkingsdag voor iedereen.

Provinciale Staten hebben op 7 november 2025 in motie 3270 aan Gedeputeerde Staten gevraagd om:

1. Een jaarlijkse 'Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen' in te stellen, als publiek moment van herdenking en herkenning;
2. Met in achtneming van reeds bestaande monumenten het initiatief te starten tot een jaarlijks roulerende herdenking op verschillende locaties in de gehele Mijnstreek, waarbij telkens bij bestaande of symbolisch betekenisvolle plek wordt stilgestaan. Deze herdenkingen worden voorbereid door en in samenwerking met gemeenten, erfgoedorganisaties en bestaande organisaties, met ruimte voor lokale invulling en betrokkenheid;
3. Deze initiatieven in overleg met bestaande organisaties en verenigingen te verbinden aan de kennis- en educatiecomponenten, zodat zij bijdragen aan het maatschappelijk bewustzijn over mijnbouw en haar gevolgen;
4. In afwachting van het definitieve voorstel, voor de planontwikkeling en participaties een voorschot van € 350.000 beschikbaar stellen, te dekken uit de programmareserves onvoorzien bij de programmabegroting 2026;
5. Uiterlijk Q2-2026 een concreet voorstel te presenteren aan Provinciale Staten met een passende datum voor 'De Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen'.

2. De doelstelling

Het project heeft de volgende doelen:

- Een duurzame aanpak ontwikkelen met alle betrokken partners.
- Een jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen organiseren.
- Meer maatschappelijke erkenning geven aan mijnwerkers en hun gezinnen.
- Kennis over het mijnverleden doorgeven aan jongeren en inwoners.

- Samenwerking tussen erfgoedorganisaties, gemeenten, onderwijs en partners versterken.
- Breed draagvlak creëren voor het behoud van het mijnerfgoed.

3. De uitgangspunten

Bij het project gelden deze uitgangspunten:

- Samenwerken en verbinden.
- Betrokkenheid van partijen uit de hele Mijnstreek.
- Gebruikmaken van bestaande initiatieven en monumenten.
- Lean & mean werken: eenvoudig en doelgericht.
- Duidelijke en open communicatie.
- Respect voor lokale identiteit en historie.

Deze uitgangspunten zijn bestuurlijk noodzakelijk omdat zij richting geven aan een zorgvuldig, transparant en uitvoerbaar proces. Door expliciet te kiezen voor samenwerking en verbinding wordt een breed gedragen aanpak geborgd, en dat versnippering van initiatieven wordt voorkomen. Het benutten van bestaande netwerken en voorzieningen voorkomt doublures, maakt het proces doelmatig en sluit aan bij de bestuurlijke verantwoordelijkheid om middelen verantwoord in te zetten.

Lean & mean werken is wenselijk omdat het de organisatie ontlast, de uitvoeringslast beperkt houdt en past bij een sobere waardige manier waarop de Dag van de Limburgse Mijnerwerkers en Mijnen vorm moet krijgen. Transparante communicatie is essentieel om verwachtingen te managen, vertrouwen te behouden en tijdig bij te sturen wanneer dat nodig is.

Tot slot is het respecteren van lokale identiteit bestuurlijk van belang omdat het draagvlak versterkt, recht doet aan de historische verschillen tussen mijn gemeenten en voorkomt dat de provincie een te uniforme of top-down benadering kiest. Deze uitgangspunten zorgen er gezamenlijk voor dat de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnerwerkers en Mijnen duurzaam, uitvoerbaar en maatschappelijk gedragen kan worden.

4. De betrokken partijen

De Limburgse mijnen en de Kerk hebben bijgedragen tot een sterke verbondenheid en koepelmentaliteit en een sterke betekenis stimulerende rol vervuld in het verenigingsleven, schutterijen, harmonieën en fanfares in de Limburgse mijngeschiedenis.

Het onderhouden van Limburgse mijngeschiedenis is op dit moment versplinterd. Het discovery-museum in Kerkrade, Het Nederlands Mijnmuseum in Heerlen, de Miljoenenlijn en de koepelclub Roda JC zijn dragers van het mijnverleden met grote maatschappelijke impact.

In Duitsland en Belgisch Limburg zijn de mijnen later gesloten en er zijn meer monumenten en musea behouden gebleven. De ervaringen in Duitsland en België worden betrokken bij het vormgeven van de Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen en de educatie- en kenniscomponent met scholen, musea en kennisinstellingen.

Onderstaand het overzicht van de betrokken partijen. In de bijgevoegde bijlage 2 de uitgebreide lijst met namen van betrokken partners en personen uitgewerkt.

- Koempelverenigingen van de voormalige steenkolenmijnen
- Huidige gemeenten waar een voormalige steenkolenmijn was gelegen
- Erfgoedinstellingen
- Sportverenigingen met sterke historische verbondenheid met de steenkoolmijnen
- Overkoepelende schoolbesturen basisonderwijs
- Overkoepelende schoolbesturen voortgezet onderwijs
- Overkoepelende organisaties schutterijen
- Overkoepelende organisaties harmonieën, fanfares, tamboerkorpsen, zangkoren
- Kerk
- Bijzondere personen/deskundigen
- Provincie Limburg

Op 1 september 2026 zijn ongeveer 30 interviews afgerond, overeenkomend met ruim 60% van het totaal.

De partijen spelen in deze fase een belangrijke rol. Zij werken met elkaar samen en zorgen voor goede afstemming. Zo ontstaat een sterke basis voor een toekomstbestendige invulling van de jaarlijkse en roulerende Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen vanuit de partijen.

5. Werkwijze en de eerste resultaten en bevindingen

Omdat de groep stakeholders bestaat uit uiteenlopende partijen – zoals oud-mijnwerkersorganisaties, musea, gemeenten, erfgoedinstellingen, onderwijs, kerk en sportverenigingen – wordt gewerkt met een vaste set standaardvragen. Deze vragen worden na afloop verwerkt in één bestand, zodat een vergelijkbaar en representatief beeld ontstaat van onder meer wat de herdenking moet bereiken, welke onderdelen prioriteit hebben, hoe partijen hun bijdrage zien, waar draagvlak ligt en welke kansen en risico's worden genoemd. Naast deze standaardvragen wordt gebruikgemaakt van specifieke, op maat gemaakte vragen. Naarmate het project vordert, kunnen beide sets worden aangepast wanneer dat inhoudelijk nodig blijkt.

Tijdens de gesprekken ontvangen stakeholders het document met de vragen. Dit document vormt de basis voor het conceptverslag dat na afloop wordt opgesteld. Het conceptverslag wordt vervolgens aan

de betrokkenen toegezonden met het verzoek om een definitieve reactie. Zowel tussentijds als na afronding van de gesprekken wordt een analyse uitgevoerd. Hierdoor ontstaat een objectieve onderbouwing voor het voorstel aan Gedeputeerde Staten. Deze aanpak maakt inzichtelijk dat keuzes voortkomen uit een breed gedragen consultatieproces en niet uit individuele opvattingen van enkele partijen. Het initiatief van de provincie Limburg wordt tot nu toe met groot enthousiasme en betrokkenheid ontvangen; stakeholders zien kansen voor hun eigen organisatie én voor het gezamenlijke geheel.

Doel, betekenis en invulling van de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen

Uit de tussentijdse resultaten komt naar voren dat de jaarlijkse dag, samen met vele betrokken partijen, als belangrijk tot zeer belangrijk wordt gezien. De voorkeur gaat uit naar een jaarlijks roulerende herdenking in de mijngemeenten, bij een bestaand monument of een voormalige mijnlocatie, aangevuld met lokale activiteiten. Het terugdringen van versnippering tussen initiatieven wordt als een duidelijke kans gezien. Na afronding van het roulerend schema wordt een centrale provinciale herdenkingsdag – mogelijk in de vorm van een Euregionale koempeldag – als waardevolle aanvulling beschouwd. Het voortouw bij de jaarlijks roulerende Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen ligt bij de betrokken partijen in het veld. De betrokken partijen spreken een voorkeur uit voor een overkoepelende organisatie met een brede en werkbare vertegenwoordiging.

Er is nog geen eenduidige voorkeur voor een datum of periode voor de brede herdenkingsdag. Sint-Barbara op 4 december blijft nadrukkelijk behouden als dag voor het herdenken van overleden mijnwerkers. Door de betrokkenheid van jeugd, scholen en andere partijen gaat bij een deel van de stakeholders de voorkeur uit naar een aparte dag, gericht op erkenning van mijnwerkers en hun gezinnen, het herdenken van slachtoffers, behoud van cultureel erfgoed, educatie van jongeren, versterking van regionale identiteit, verbinding tussen generaties en de economische betekenis van het mijnverleden. Bij de keuze van de definitieve datum zal rekening worden gehouden bestaande landelijke en regionale herdenkingsdagen. Sommige partijen hebben al aangegeven in een specifiek jaar te willen organiseren, bijvoorbeeld vanwege een jubileumjaar van een mijn (start productie of sluiting van de mijn) of de aanleg van de Miljoenenlijn. Bij de keuze van de definitieve datum wordt nadrukkelijk rekening gehouden bestaande herdenkingsdagen en andere bijzondere data om zo overlap te voorkomen.

De rol van scholen

Het ontwikkelen van een educatieprogramma wordt als zeer belangrijk gezien. In het verleden hebben oud-mijnwerkers gastlessen verzorgd, maar deze groep wordt steeds kleiner. Er is nadrukkelijk aandacht voor digitale en interactieve vormen van kennisoverdracht. De voorkeur gaat uit naar het basisonderwijs en voortgezet onderwijs als primaire doelgroepen. De bereidheid om bij te dragen is groot: veel partijen stellen historisch materiaal, lopende initiatieven, expertise en ervaringen beschikbaar. Ook het benutten van voorbeelden uit België en Duitsland wordt als waardevol beschouwd. Er kan worden overwogen om de hogescholen Zuyd en Fontys te betrekken bij de ontwikkeling van het lesmateriaal, specifiek via hun Pabo-opleidingen (de voormalige Pedak). Er liggen ook kansen voor hogescholen, bijvoorbeeld door studenten pedagogiek in te zetten voor het ontwikkelen en toepassen van passend lesmateriaal.

Samenwerking en financiën

De meeste partijen zijn bereid om inhoudelijk en met vrijwilligers bij te dragen aan de jaarlijkse herdenkingsdag en aan een structureel samenwerkingsnetwerk. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen van veel organisaties beperkt. De benodigde middelen hangen af van de uiteindelijke invulling van de dag, die sober maar waardig moet zijn en passen bij de cultuur van de mijnwerkers. De provincie Limburg wordt gezien als initiatiefnemer van een structurele herdenkingsstructuur, als centrale organisator van een eventuele provinciale of Euregionale koempeldag (ongeveer eens per vijf jaar) en als partij die een deel van de financiering voor haar rekening neemt. Er is brede steun voor een gezamenlijk symbool of logo voor de Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen, bij voorkeur ontworpen door oud-koempels samen met jongeren.

Toekomstwaarde

Alle betrokken partijen die nu al geïnterviewd zijn, zijn ervan overtuigd dat de Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen ook over tien jaar nog bestaansrecht heeft. De belangrijkste succesfactoren zijn betrokkenheid van nabestaanden, breed maatschappelijk draagvlak en structurele financiering. De grootste risico's zijn gebrek aan draagvlak, versnippering van initiatieven en onvoldoende financiering. Op basis van de voorlopige resultaten wordt verwacht dat de risico's rond draagvlak en versnippering beperkt zullen zijn. Voor de financiering wordt nader onderzoek gedaan naar subsidiemogelijkheden, zoals landelijke en Europese fondsen. De bijdrage van de provincie blijft binnen de kaders van eerdere besluiten van GS en PS. De dag moet aansluiten bij de levenshouding van de mijnwerkers: eenvoud, geen opzichtig vertoon en aandacht voor gezin en gemeenschap. De jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen moet deze waarden weerspiegelen, ook in de kosten. Tot slot spreken de betrokken partijen een voorkeur uit voor een overkoepelende organisatie met een brede en werkbare vertegenwoordiging.

DEEL B: RICHTINGGEVEND ONTWERP O.B.V. EERSTE RESULTATEN EN BEVINDINGEN (zie bijlage 1b)

De dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen.

Deel B bevat de eerste resultaten en inhoudelijke bevindingen uit de lopende consultaties met betrokken partijen. Ongeveer de helft van de interviews is op dit moment afgerond; de resterende gesprekken vinden de komende periode plaats en kunnen de inhoudelijke richting nog wezenlijk veranderen. De onderdelen in deel b van bijlage 1b zijn daarom nadrukkelijk voorlopige inzichten en voorbeelden van mogelijke invullingen. Zij vormen géén definitieve keuzes en leggen niets vast.

Deze bijlage is bedoeld om Provinciale Staten een helder beeld te geven van wat tot nu toe uit de consultaties naar voren komt, zodat zij in deze fase aandachtspunten kunnen meegeven voor de verdere uitwerking. Staten worden uitgenodigd om mee te denken over onder meer de herdenkingsdatum, de procesaanpak, de inhoudelijke accenten en de volledigheid van de consultaties. De inbreng van Provinciale Staten wordt integraal meegenomen in de vervolgfase en vormt samen met de resterende interviews een belangrijk onderdeel van de verdere ontwikkeling van het uiteindelijke voorstel.

DEEL C: HET PROCES

De procesaanpak

De procesaanpak bestaat uit de voorbereiding van de herdenkingsdag: organisatie, inhoud, participatie, ontwerp, besluitvorming en uitvoering. De herdenkingen worden samen met gemeenten, erfgoedorganisaties en andere partners voorbereid.

Het traject bestaat uit vijf fasen:

Fase 1 – Initiatiefase (week 27–36, 2026)

In deze fase wordt een klein projectteam ingericht. Er is een projectplan opgesteld, samen met een procesvoorstel waarin de doelen, reikwijdte, uitgangspunten en planning zijn vastgelegd. Hiermee ontstaat de eerste richting voor de jaarlijkse herdenkingsdag. Bij het formuleren van deze basis wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de lokale verschillen tussen de mijn gemeenten, zodat de uiteindelijke invulling recht doet aan de historische diversiteit binnen de Mijnstreek.

Fase 2 – Verkennings- en participatiefase (week 27–36 en 39–44, 2026)

In deze fase vinden brede gesprekken plaats met gemeenten, erfgoedinstellingen, oud-mijnwerkersorganisaties en andere partners. Deze gesprekken dienen om betekenisvolle locaties in kaart te brengen en lopende initiatieven te inventariseren. Daarnaast wordt verkend hoe educatie en kennisoverdracht vorm kunnen krijgen, onder andere via scholen en musea. Tegelijkertijd wordt een eerste raming gemaakt van de kosten en worden mogelijkheden voor cofinanciering onderzocht. Deze fase vormt daarmee de inhoudelijke en organisatorische basis voor het vervolg. In deze fase wordt via deze tussenrapportage het proces en de eerste bevindingen/resultaten gedeeld en sonderende vragen voorgelegd.

Fase 3 – Ontwerpfase (week 39–44, 2026)

In de ontwerpfase wordt het roulerend model verder uitgewerkt, inclusief de criteria en de rolverdeling tussen betrokken partijen. Op basis van historische analyse en consultatie van stakeholders wordt een voorstel ontwikkeld voor de datum van de herdenkingsdag. Ook wordt de begroting opgesteld, inclusief een voorstel voor de financiële dekking. Deze fase leidt tot een concreet ontwerp dat richtinggevend is voor de besluitvorming. De mogelijkheden van cofinanciering worden onderzocht, waaronder Europese Middelen en mogelijk het Stichting Limburgs Calamiteitenfonds Mijngrondwater.

Fase 4 – Besluitvormingsfase (week 45–49, 2026)

Tijdens de besluitvormingsfase wordt een integraal voorstel opgesteld waarin de datumkeuze, de meerjarenplanning van locaties, de educatie- en kenniscomponent, de financiële paragraaf en de governancestructuur zijn uitgewerkt. De opdrachtnemer levert hiervoor de inhoudelijke input en licht deze waar nodig toe. Indien gewenst kan een informatiesessie voor Provinciale Staten worden georganiseerd om het voorstel nader toe te lichten en vragen te beantwoorden.

Fase 5 – Implementatiefase (vanaf week 49, 2026)

De implementatiefase bestaat uit een pilotfase (1ste jaar) een uitvoeringsfase (overige jaren).

In de implementatiefase wordt de herdenkingsdag uitgevoerd. De eerste keer wordt beschouwd als een pilot, die zorgvuldig zal worden geëvalueerd. Er wordt een jaarlijks werkprogramma of draaiboek opgesteld waarin de organisatie, communicatie en publieksstrategie worden uitgewerkt. Ook worden de eerste educatieprogramma's gestart. Na afloop van de pilot vindt een evaluatie plaats, waarna het draaiboek waar nodig wordt aangepast. Hiermee wordt de basis gelegd voor een structurele, jaarlijks terugkerende Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen.

De verschillende fasen (1 t/m 5) resulteren in de volgende voorbereidende activiteiten:

- Verbindende gesprekken/interviews betrokken partijen.
- In kaart brengen van locaties.
- Inventarisatie van initiatieven.
- Verkenning educatie en kennisoverdracht.
- Start van educatieprogramma's.
- Uitwerking lean en mean governancevoorstel.
- Ontwikkeling communicatie- en publieksstrategie.
- Aandragen van bouwstenen voor samenwerkingsovereenkomsten met gemeenten en partners/betrokken partijen.
- Raming van kosten en mogelijke cofinanciering.
- Uitwerking roulerend model en datumvoorstel en meerjarenplanning van locaties.
- Voorbereiding eerste herdenkingsdag en draaiboek.
- Evaluatie van de pilot.
- Uitvoeringsfase na het pilotjaar.

DEEL B

RICHTINGGEVEND ONTWERP

O.B.V. EERSTE RESULTATEN EN BEVINDINGEN

10 augustus 2026

DEEL B: RICHTINGGEVEND ONTWERP O.B.V. EERSTE RESULTATEN EN BEVINDINGEN

Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen

Inleiding

Deel B bevat de eerste resultaten en inhoudelijke bevindingen uit de lopende consultaties met betrokken partners. De helft van de gesprekken is op dit moment afgerond; de resterende interviews vinden de komende periode plaats en kunnen de inhoudelijke richting nog wezenlijk veranderen. De onderdelen in deze bijlage zijn daarom nadrukkelijk voorlopige inzichten en voorbeelden van mogelijke invullingen. Zij vormen géén definitieve keuzes en leggen niets vast.

Deze bijlage is bedoeld om Provinciale Staten een helder beeld te geven van wat tot nu toe uit de consultaties naar voren komt, zodat zij in deze fase aandachtspunten kunnen meegeven voor de verdere uitwerking. Staten worden uitgenodigd om mee te denken over onder meer de herdenkingsdatum, de procesaanpak, de inhoudelijke accenten en de vraag of aanvullende partijen nog moeten worden betrokken. De inbreng van Provinciale Staten wordt integraal meegenomen in de vervolgfase en vormt samen met de resterende interviews een belangrijk onderdeel van de verdere ontwikkeling van het uiteindelijke voorstel.

Er is veel enthousiasme voor het initiatief om jaarlijks een Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen te organiseren. Alle geïnterviewde partners vinden het belangrijk tot zeer belangrijk dat deze jaarlijkse dag er komt. Zij verwachten bovendien dat deze dag ook over tien jaar nog van betekenis zal zijn.

Ook is er veel steun voor een educatieprogramma. Ruim 95% van de geïnterviewden vindt het zeer belangrijk dat scholen en jongeren bij de jaarlijkse dag worden betrokken.

De inbreng van de partners in het veld is belangrijk bij het verder ontwikkelen van het programma. Het uitgangspunt is dat deze partners uiteindelijk samen verantwoordelijkheid dragen voor de inhoud en organisatie van de jaarlijkse dag.

Er is daarnaast breed draagvlak voor een overkoepelende organisatie die de Dag jaarlijks op een andere locatie organiseert. Hiervoor kan bijvoorbeeld een commissie worden gevormd van ongeveer acht partners. Om ook op langere termijn ruimte te houden voor nieuwe ideeën en organisaties, kunnen iedere vier jaar één of twee partners plaatsmaken voor nieuwe partners. Dit voorstel wordt in Q4 2026 verder uitgewerkt.

Een richtinggevend ontwerp

Doel van het richtinggevend ontwerp is om Provinciale Staten nadrukkelijk de gelegenheid te geven om aandachtspunten mee te geven voor de verdere uitwerking van de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen. Dit richtinggevend ontwerp is een tussenstand op basis van de helft van de consultaties; de gesprekken met betrokken partijen lopen nog volop en kunnen het ontwerp veranderen. Juist daarom is dit het moment voor Staten om mee te denken over de keuze van een passende herdenkingsdatum, de procesaanpak, de inhoudelijke richting en de vraag of aanvullende partijen nog moeten worden betrokken in de consultatieronde. De inbreng van Provinciale Staten wordt meegenomen in de vervolgfase en vormt samen met de resterende interviews een belangrijk onderdeel van de verdere ontwikkeling van het uiteindelijke voorstel voor Gedeputeerde Staten.

Op basis van de eerste interviews is een eerste richtinggevend ontwerp opgesteld.

Op 1 september 2026 zal naar verwachting van ruim 60% van de geïnterviewden input zijn ontvangen. De gesprekken met de partners zijn dan nog niet afgerond.

Het richtinggevend ontwerp is nadrukkelijk een voorlopige schets die kan veranderen naarmate de consultaties worden voortgezet.. De onderdelen die nu zijn beschreven zijn voorbeelden van mogelijke invullingen en vormen géén definitieve keuzes. De uiteindelijke opzet van de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen wordt pas bepaald nadat alle partners zijn gesproken en hun ideeën, wensen en aandachtspunten volledig zijn meegenomen inclusief de input uit de sonderende sessie met de Staten. Dit document is daarom een tussenproduct dat bedoeld is om richting te geven, niet om vast te leggen.

Het uiteindelijke ontwerp moet herkenbaar voortkomen uit de ideeën, wensen en mogelijkheden van de betrokken partners.

De inhoudelijke lijn vormt straks de ruggengraat van de jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen. Centraal staan:

- Herdenken en erkenning;
- verhalen en persoonlijke herinneringen;
- beleven van het mijnverleden;
- kennis en educatie;
- identiteit;
- verbinding tussen generaties.

Op basis hiervan zijn zeven richtinggevende onderdelen uitgewerkt.

1. Herdenken en erkennen als vast onderdeel

Herdenken wordt een vast, herkenbaar en waardig onderdeel van iedere editie van de Dag van de Limburgse Mijnwerkers en Mijnen. Daarmee wordt gewerkt aan erkenning voor alle werk van mijnwerkers, vrouwen en het gezin.

Mogelijke vaste onderdelen zijn:

- een stiltemoment voor de meer dan 1.500 mijnwerkers die omkwamen;
- een ceremonie bij een monument op de locatie waar de Dag dat jaar plaatsvindt;
- betrokkenheid van nabestaanden, bijvoorbeeld door bloemen, namen en persoonlijke verhalen;
- herkenbare koepelrituelen en symbolen, zoals de mijnlamp, helm en Sint-Barbara.

De herdenking blijft sober en waardig. Dit past bij de mentaliteit van de mijnwerkers. Waar mogelijk wordt de herdenking verbonden met educatie, zodat ook jongere generaties begrijpen waarom het belangrijk is om te blijven herdenken. Ons voorstel is de Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijn niet samen te laten vallen met 4 december, een dag met een sterke symbolische betekenis voor

mijnwerkers, omdat Barbara traditioneel wordt gezien als patrones van iedereen die onder gevaarlijke omstandigheden ondergronds werkt.

2. Vind je eigen verhaal en dat van anderen online

Veel kinderen en kleinkinderen van mijnwerkers wonen inmiddels buiten Limburg. Daarom kan naast de jaarlijkse Dag ook een digitale campagne worden ontwikkeld om verhalen op te halen.

Mogelijke onderdelen zijn:

- Interactieve online kaart: met mijnlocaties, monumenten, verhalen, foto's en bijzondere plekken.
- Zoek je koempel: een database waarin mensen informatie en familieverhalen kunnen zoeken en toevoegen.
- Digitale verhalen: mensen kunnen zelf video's, podcasts, foto's en andere herinneringen toevoegen.
- Digitale herdenkingsmuur: met namen, foto's en persoonlijke herinneringen.
- Verbinding met Limburgers buiten de provincie: bijvoorbeeld in andere delen van Nederland, België en Duitsland.
- Het voorzien in de behoefte van mensen buiten Limburg om meer te weten te komen over hun familie en om hun verhalen te kunnen delen.

Hierdoor kan de jaarlijkse Dag ook buiten Limburg zichtbaar worden. De digitale omgeving kan Limburg verbinden met de rest van Nederland en de Euregio. Tegelijk ondersteunt zij de kennisoverdracht tussen generaties.

3 . Verhalenfestival – het verhaal blijft klinken

Het Limburgse mijnverleden leeft vooral voort door de verhalen van mensen. Het gaat om verhalen van mijnwerkers, gezinnen, buurten, verenigingen, arbeidsmigranten, vrouwen, kinderen en volgende generaties. Temeer omdat er weinig tot geen fysieke gebouwen aanwezig zijn.

Daarom kan een verhalenfestival een vast onderdeel worden van de jaarlijkse Dag. Het festival verhuist mee met de locatie van de Dag en krijgt ieder jaar een lokale invulling en eigen thema.

Mogelijke onderdelen zijn:

- Verhalenpodium: oud-mijnwerkers, kinderen van koempels, scholieren, historici, schrijvers en kunstenaars vertellen hun verhaal.
- Koempelvertellingen: nabestaanden delen de geschiedenis en ervaringen van hun familie.
- Verhalencollectie: er ontstaat een digitaal archief dat ieder jaar verder groeit.
- Jongerenprogramma: jongeren, bijvoorbeeld studenten mediavormgeving van VISTA college, interviewen oud-mijnwerkers en hun familieleden. Zij kunnen hiervan podcasts, films of exposities maken. De resultaten kunnen tijdens de jaarlijkse Dag worden gepresenteerd en daarna bijvoorbeeld worden getoond in het Nederlands Mijnmuseum en Discovery Museum.

Waarom is dit belangrijk?

Persoonlijke verhalen maken het mijnverleden menselijk en herkenbaar. Ze voorkomen dat de jaarlijkse Dag alleen uit een officiële herdenking bestaat.

Door verhalen te blijven verzamelen en vertellen, blijft de identiteit van de Mijnstreek zichtbaar en wordt deze doorgegeven aan volgende generaties.

4. Het verleden beleven in het heden

Beleving kan een belangrijk onderdeel van de jaarlijkse Dag worden. Hierdoor wordt het mijnverleden niet alleen verteld, maar ook zichtbaar, hoorbaar, voelbaar en tastbaar.

Mogelijke activiteiten zijn:

- Gebruik maken van in de Euregio aanwezige fysieke mijnbouwlocaties. De meest complete en authentieke is Blégnny-Mine in België. In Zuid-Limburg zijn enkele schachtgebouwen en restcomplexen bewaard (o.a. Nulland, Wilhelmina, Oranje-Nassau I). In de Duitse Euregio-rand zijn grotere industriële mijncomplexen behouden, zoals **Grube Anna** en Zollverein.
- Mijnmusea-route: een route langs het Nederlands Mijnmuseum in Heerlen, Discovery Museum in Kerkrade, steenkolenmijn Valkenburg en privémuseum D'r Bickel in Stein. Bezoekers kunnen daar onder andere voorwerpen, foto's, audio en digitale toepassingen bekijken en beleven.
- Mijnwerkersroutes: wandel- en fietsroutes door de voormalige mijngemeenten. De routes kunnen langs mijnkoloniën, schachtbokken, monumenten, lokale musea en voormalige Ondergrondse Vakscholen lopen.
- Interactieve kaart: een digitale kaart met routes, foto's, verhalen en audiofragmenten.
- Mijnoptocht: koepelverenigingen, scholen, erfgoedinstellingen, harmonieën, fanfares en schutterijen brengen samen de geschiedenis van de Limburgse mijnen feestelijk tot leven.

Zo kan iedere bezoeker het mijnverleden op zijn eigen manier ervaren.

5. Kennis doorgeven van oud naar jong

Het doorgeven van kennis aan nieuwe generaties is een belangrijk onderdeel van het initiatief.

Koepelverenigingen, erfgoedinstellingen en scholen kunnen gezamenlijk werken aan verschillende vormen van kennisoverdracht.

Mogelijkheden zijn:

- Lespakketten voor het basis- en voortgezet onderwijs;
- korte video's, animaties en digitale lesmodules;
- mijnquizen;
- gastlessen door oud-mijnwerkers en vertegenwoordigers van musea en erfgoedinstellingen;

- workshops over bijvoorbeeld gezondheid, migratie, techniek, energie en veiligheid in de tijd van de mijnen;
- het adopteren van een mijnmonument door leerlingen van een basisschool. Een voorbeeld hiervan bestaat al in de gemeente Sittard-Geleen. Tijdens de jaarlijkse Dag kan een groep leerlingen de verantwoordelijkheid voor een monument symbolisch overdragen aan een volgende groep.
- Studenten van de kunstopleiding van Zuyd Hogeschool zouden betrokken kunnen worden door hen bijvoorbeeld kunstwerken te laten maken.

Door persoonlijke verhalen met onderwijs te verbinden, ontstaat een levend kennisplatform dat zich ieder jaar verder kan ontwikkelen.

6. Ieder jaar een eigen thema

Iedere editie kan een centraal thema krijgen. Dit thema kan aansluiten bij de plaats waar de Dag dat jaar wordt georganiseerd en bij de lokale mijngeschiedenis.

Hierdoor krijgt iedere editie een eigen karakter en ontstaat ruimte om bepaalde onderwerpen verder uit te diepen.

Mogelijke thema's zijn:

- De vrouwen achter de mijnwerkers: het leven van vrouwen, gezinnen en de zorg voor het gezin in de tijd van de mijnen.
- Migratie en diversiteit: de komst en bijdrage van onder anderen Polen, Italianen, Spanjaarden, Joegoslaven, Slovenen, Oostenrijkers, Kroaten, Marokkanen en Turken.
- Veiligheid en risico's: arbeidsomstandigheden, stoflongen, veiligheid en technische verbeteringen. De Limburgse mijnen waren de veiligste mijnen in Europa.
- Zelfredzaamheid en gezondheid.
- Jeugd en toekomst: wat kunnen jongeren leren van het mijnverleden?
- Koempelidentiteit: waarden als kameraadschap, solidariteit, vindingrijkheid, doorzettingsvermogen, veiligheid, discipline, trots, vakmanschap en arbeidsethos.
- Techniek en innovatie: de mijnbouw als belangrijke bron van technische ontwikkeling.
- Energie: de betekenis van steenkool in het verleden en de energietransitie van vandaag.
- Wederopbouw: de economische betekenis van de Limburgse mijnen voor Limburg en voor de wederopbouw van Nederland.

7. Euregionale hotspots als voorbereiding op een Euregionale Koempeldag

De Limburgse mijnbouwgeschiedenis stopt niet bij de provincie- of landsgrens. Ook Belgisch Limburg en aangrenzende delen van Duitsland hebben een belangrijk mijnverleden.

Alle tot nu toe geïnterviewde partners zijn voorstander van een periodieke Euregionale Koempeldag.

De samenwerking met België en Duitsland kan daarom al tijdens de verdere ontwikkeling van de jaarlijkse Dag worden voorbereid.

Een eerste stap kan het ontwikkelen van een Euregionale kaart met belangrijke mijnlocaties en erfgoedplekken zijn.

Voorbeelden van mogelijke hotspots zijn:

- Belgisch Limburg: Blegny-Mine en C-mine in Genk;
- Duitsland: mijngebieden in onder andere het Ruhrgebied, Bochum en het Energeticon in Alsdorf;
- Valkenburg: de nagebouwde mijnbeleving;
- Limburgse mijngemeenten: gerestaureerde mijngebouwen, schachtbokken, mijnwerkerskoloniën en andere overblijfselen van de mijnbouw in onder andere Heerlen, Kerkrade, Brunssum, Landgraaf, Beekdaelen en Sittard-Geleen;
- Sport: voetbalclubs als Roda JC, Schalke 04 en RC Genk hebben hun oorsprong in mijnstreken en hebben een historische relatie met de mijnwerkerscultuur.

Het in kaart brengen van deze plekken heeft meerdere doelen:

- de samenwerking tussen voormalige mijngebieden in de Euregio versterken;
- ideeën uitwisselen over educatie, beleving en behoud van erfgoed;
- bijzonder of bedreigd mijnerfgoed beter in beeld brengen;
- voorbereidingen treffen voor een toekomstige Euregionale Koempeldag.

Als richting kan worden gedacht aan een Euregionale Koempeldag gemiddeld eens per vijf jaar.

LIJST VAN TE INTERVIEWEN

PARTNERS EN PERSONEN

Fase 2-Verkennings- en participatiefase (week 27 t/m 36 en week 39 t/m week 44 2026)

10 augustus 2026

Overzicht van te interviewen partners

Fase 2 – Verkenning- en participatiefase

(week 27 t/m 36 en week 39 t/m 44 – 2026)

Met dit overzicht brengen we de partners in beeld die we graag willen spreken. Hun kennis, ervaring en betrokkenheid zijn van grote waarde om samen te bouwen aan een breed gedragen en toekomstbestendig initiatief.

Door met elkaar in gesprek te gaan, willen we:

- gezamenlijk werken aan een duurzame aanpak voor het behoud en de betekenis van het Limburgse mijnverleden;
- komen tot een jaarlijkse Dag van de Limburgse Mijnwerkers & Mijnen;
- de maatschappelijke waardering voor mijnwerkers en hun gezinnen verder versterken;
- kennis over het Limburgse mijnverleden behouden en doorgeven aan toekomstige generaties;
- erfgoedorganisaties, gemeenten, onderwijsinstellingen en andere maatschappelijke partners met elkaar verbinden;
- een breed draagvlak creëren voor het behoud en de verdere ontwikkeling van het Limburgse mijnerfgoed.

Om dit zo zorgvuldig en efficiënt mogelijk te doen, kiezen we ervoor om in eerste instantie de overkoepelende organisaties te benaderen. Op deze manier worden de achterliggende organisaties op een samenhangende en uniforme wijze vertegenwoordigd.

Op 1 september 2026 zijn ongeveer 30 interviews afgerond. Ruim 60%. De overige organisaties (cursief gedrukt) worden in de planperiode gefaseerd benaderd. We streven ernaar de gesprekken, de uitwerking en de analyse versneld af te ronden, zodat de resultaten optimaal kunnen bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het project.

De belangrijkste doelgroepen, die deel uitmaken van deze fase van het onderzoek zijn:

- Koempelverenigingen van de voormalige steenkoolmijnen
- Huidige gemeenten waar een voormalige steenkoolmijn was gelegen
- Erfgoedinstellingen
- Sportverenigingen met sterke historische verbondenheid met de steenkoolmijnen
- Overkoepelende schoolbesturen basisonderwijs
- Overkoepelende besturen voortgezet onderwijs
- Overkoepelende organisaties Schutterijen
- Overkoepelende organisatie harmonieën, fanfares, tamboerkorpsen, zangkoren
- Kerk
- Bijzondere personen/deskundigen
- Overig

2.1 Koepelverenigingen van de voormalige steenkoolmijnen (9)

- De Domaniale
- Emma
- Hendrik
- Laura & Julia
- Maurits
- *Oranje Nassau I, III, IV*
- *Oranje-Nassau II*
- *Wilhelmina*
- *Willem-Sophia*

2.2 Huidige gemeenten waar een voormalige steenkoolmijn was gelegen (6)

- *Beekdaalen*
- *Brunssum*
- Heerlen
- Kerkrade
- Landgraaf
- Sittard-Geleen

2.3 Erfgoedinstellingen (7)

- Nederlands Mijnmuseum
- Discovery Museum
- D'r Bickel Museum
- Limburgs Schutterij Museum
- De gedachteniskapel/Relim
- De Miljoenenlijn (ZSLM)
- Schunck Glaspaleis

2.4 Sportverenigingen met sterke historische verbondenheid met de steenkoolmijnen (3)

- Roda JC
- *Fortuna Sittard*
- *SV Limburgia*

2.5 Overkoepelende schoolbesturen basisonderwijs (3)

- INNOVO
- *MOVARE*
- *Kindante*

2.6 Overkoepelende besturen voortgezet onderwijs (3)

- Stichting Limburgs Voortgezet Onderwijs (LVO)
- *SVOPL*
- *Trevianum Scholengroep*

2.7 Overkoepelende organisaties Schutterijen (4)

- Zuid-Limburgse Schuttersfederatie
- *R.K. Zuid-Limburgse Schuttersbond*
- *Schuttersbond St. Gerardus*
- *OLS (optioneel)*

2.8 Overkoepelende organisatie harmonieën, fanfares, tamboerkorpsen, zangkoren (2)

- Limburgse Bond van Muziekgezelschappen
- Stichting Klankkleur Limburg

2.9 Kerk (1)

- Bisdom Roermond

2.10 Bijzondere personen/deskundigen (6)

- Marcia Luyten (schrijver van het boek 'het geluk van Limburg')
- Jack Vinders (hoofdpersonage in het boek van Marcia Luyten)
- Anousjka Koopmans (president oud Limburgse Schuttersfederaties (OLS))
- Tim Schulteis
- Serge Langeweg (historicus en kenner van de mijnhistorie en met name migratie in de mijnstreek)
- Vertegenwoordiger van de muziekgroep Carboon

2.11 Overig (6)

- Staatstoezicht op de mijnen
- *Project Verlicht Heerlen*
- *DSM*
- *Voormalige private investeerder(s) particuliere mijnen*
- Heemkunde
- Gegevenshuis (oude mijnkaarten)